

8) กำแพงเมือง/ท่าเรือ คุเมืองหน้าพระราชวัง คุเมืองทิศเหนือ คลองป่าเปรี
(คุเมืองทิศใต้) และอิสตاناอิลัม

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านป่าตา尼จากหนังสือ Hikayat Patani (Teeuw and Wyatt, 1970) ได้กล่าวว่า บริเวณริมชายหาดแห่งนี้มีชายชาว ที่ผู้คนทั่วไปเรียกชื่อว่า ป่าตา尼 มีอาชีพเป็นชาวประมงอาศัยอยู่ ต่อมามีเมืองค่าด้วยเพิ่มมากขึ้น จึงเรียกหมู่บ้านนี้ว่า หมู่บ้านป่าตา尼 ต่อมารีย์เป็น ป่าตา尼 (ป่าตา尼) และเมื่อพญา ตู นักป่าได้เดินทางมาพักผ่อนและล่าสัตว์ บริเวณชายหาดแห่งนี้ พระองค์ได้ทรงเดินตรวจดูรอบๆ ทรงเห็นว่าสถานที่แห่งนี้เหมาะสมที่จะสร้างเมืองแห่งใหม่ จึงได้เกณฑ์ผู้คนมาสร้างเมือง และเมื่อสร้างเมืองเสร็จแล้วจึงได้ทรงย้ายเมืองหลวงจากโกตามานาลีไกย มาอยู่เมืองแห่งใหม่ โดยทงสร้างพระราชวัง เรียกว่า โกรดา อิสตانا (Kota Istana) มีประตูด้านหน้าชื่อว่า ปันตุกหรือบังอังตุัวะพะราชวังหันออกไปยังฝั่งน้ำ เพื่อให้สะดวกในการนำเรือเข้าออก สำคัญของพระราชวังชื่อ คลองป่าเปรี (Papiri) มีประตูด้านหลังชื่อว่า ประตูช้าง (Pintu Gajah) รอบพระราชวังได้ชุดคุเมืองและสร้างป้อมปราการเพื่อป้องกันการรุกราน คุเมืองที่ชุดเริ่มจากคลองกรือเชะ ผ่านด้านหน้าพระราชวังตรงไปเรื่อมต่อ กับคลองป่าเปรี ซึ่งในหลังด้านหนึ่งของพระราชวังไปออกทะเลที่บ้านป่าระ เมืองป่าตา尼เริ่มเป็นที่รู้จักของพ่อค้าชาวต่างชาติและเป็นที่ware จอดค้าขายสินค้ามากขึ้นจนกลายเป็นท่าเรือและสถานีการค้าที่สำคัญแห่งหนึ่งในยุคหนึ่ง ในบริเวณเมืองหลวงกรือเชะแห่งนี้มีร่องรอยทางประวัติศาสตร์ที่หลงเหลืออยู่บ้างและบางแห่งก็กลายเป็นพื้นที่ของชาวบ้านอย่างเช่น บริเวณหมู่บ้านหล่อเป็นใหญ่ ปัจจุบันได้ถูกปรับสภาพพื้นที่และปลูกสร้างที่อยู่อาศัย ประตูด้านหน้าพระราชวังปัจจุบันกลายเป็นตลาดนัดแต่บางแห่งยังคงเหลือร่องรอยอยู่บ้าง เช่นมัสยิดกรือเชะ บ่อน้ำอังตุัวะห์ คุเมืองหน้าพระราชวัง คุเมืองทิศเหนือ คลองป่าเปรี (คุเมืองทิศใต้) เป็นต้น

กำแพงเมือง/ท่าเรือ

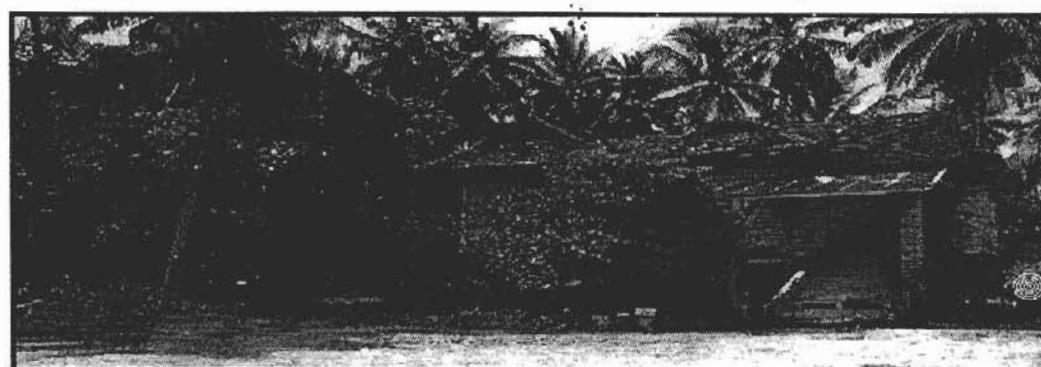
คุเมืองหน้าพระราชวัง

คุเมืองทศเห็นอ

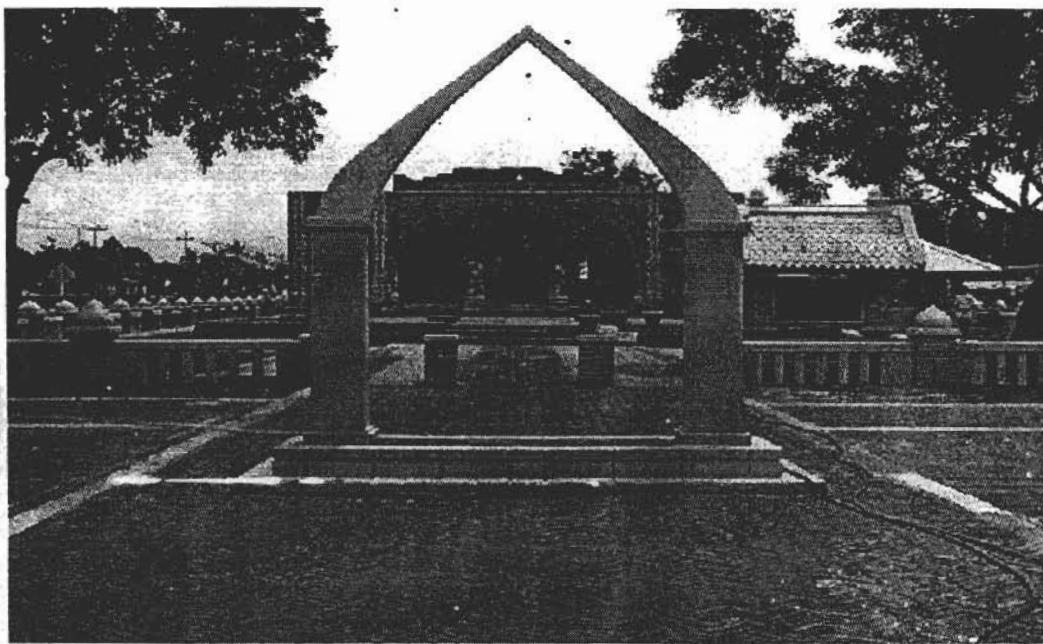

คลองป่าเปรี

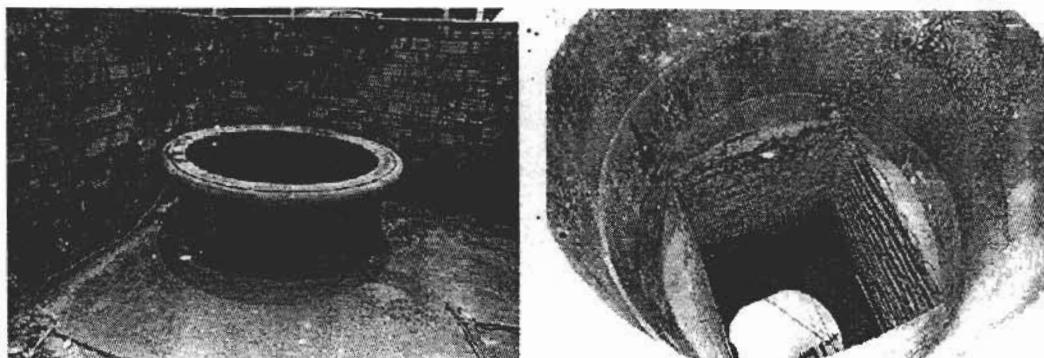
อิสตานาอีลัม

9) มัสยิดกรีอเช็ง

มัสยิดกรีอเช็งถูกสร้างขึ้นในสมัยสุลต่านมูซซิฟฟาร์ ชาห์ จากคำแนะนำของ ชัยคุ ซอพิ บุดดิน (เตี๊ยะป่าไช) เพื่อให้เป็นสถานที่ประกอบศรัสุนกิจของชาวมุสลิม โดยได้สร้างขึ้นสองแห่ง คือ มัสยิดกรีอเช็งและมัสยิดบ้านดาโต๊ะนันเงง ในสมัยราชินีอี้เยา ชาวออลันดาได้บันทึกและอธิบาย สภาพของมัสยิดกรีอเช็งไว้ดังนี้ “โบสถ์ของชาวมุสลิม” หรือที่เรียกว่า มัสยิด เป็นตึกที่สูงงำນอ่อน โถง สร้างด้วยอิฐสีแดง โดยช่างชาวจีน ด้านในเคลือบหน้าด้วยปิดทองอย่างหรูหรา และประดับประดา ด้วยเส้าที่มีรูปสักอย่างวิจิตรสวยงาม ด้านในที่ติดกับผนังหลักและเคลือบปิดทองทั่วทั้งหมด ทาง ขึ้นบันได 4 ขั้นเฉพาะบรรดาอุลามะฮ์เท่านั้นที่ได้รับอนุญาตให้ขึ้นไปได้” (Bougas, 1988:17)

10) บ่อน้ำอังถุวะห์

ครั้งหนึ่งสุลต่านมะنمุด ชาห์ ได้ส่งแม่ทัพมະละกาท่านหนึ่งนามว่า อังดูอาห์ (hang Tuah) เดินทางไปยังอาณาจักรสยามเพื่อไปชี้อ้อช้าง ระหว่างทางได้แวงพากเพื่อเข้าฝ่ากษัตริย์ป่า ดำเน แล้วได้บันทึกไว้ใน อิกาيات อังดูอาห์ (Hikayat hang Tuah) ว่า “ เมืองปาตานีมีกำแพงเมือง ก่อสร้างไว้อย่างแข็งแรง ยกแก่การโขมตีให้แตกได้ประดุจเมืองมหัมกรหันหน้าไปทางทิศ ตะวันออก ทางมังกรอยู่ทางทิศตะวันตก ” การมาเยือนปาตานีของ อังดูอาห์ ชาวเมืองได้ร่วมกันชุด ป่อน้ำเพื่อเป็นการให้เกียรติแก่แม่ทัพแห่งมະละกาและเรียกป่อน้ำนี้ว่า “ ป่อน้ำอังดูอาห์ ” และ ชาวบ้านยังคงใช้ป่อน้ำดังกล่าวจนถึงทุกวันนี้

11) สรระน้ำดอกจิก

สรระน้ำดอกจิกตั้งอยู่ท่ามกลางของอิสตานานิลัม เป็นสรระน้ำขนาด 4-5 เมตร ตามกระดังอยู่ในบริเวณเดียวกัน จากคำบอกเล่าของเจ้าของบ้านที่อยู่ในบริเวณของอิสตานานิลัมเล่าว่า สรระน้ำดังกล่าวเป็นที่อาบน้ำของเหล่านางกำนัลในวัง ในสมัยก่อนตอนที่ท่านยังเด็กยังเคยเห็น บันไดที่เดินลงในสรระท้ามจากนิน ถ้าได้รับการปั้บปูงหรือชุดคั้นน้ำจะพบหลักฐาน และน่าจะรู้ ความจริงว่าสรระน้ำทั้งสามใช้สำหรับทำอะไร

12) ក្នុងបន្ទាន់

ក្នុងសុលតាំង ឯិសមាមេល ខាងក្រោម

ក្នុងរាជីនីអិយោ រាជីនីបូរិ និងរាជីនីឲូງ

ជាបីសាលាដែលបានបង្ហាញពីភាគចុល្យមួយភាគដែលមានផ្លូវចាយ សាច់ស្រួល និងស្រួលស្រាយ។

សុលតាំង ឯិសមាមេល ខាងក្រោម គឺជាបីសាលាតឹះដែលមានរាជ្យទាំងមួយដែលធានាថាបានមេដូចជាព្យាយុទ្ធនឹងសាការ ឬបីសាលាដែលបានបង្ហាញពីភាគចុល្យមួយភាគដែលមានផ្លូវចាយ សាច់ស្រួល និងស្រួលស្រាយ។ នៅក្នុងបីសាលាតឹះដែលមានរាជ្យទាំងមួយដែលធានាថាបានមេដូចជាព្យាយុទ្ធនឹងសាការ ឬបីសាលាដែលបានបង្ហាញពីភាគចុល្យមួយភាគដែលមានផ្លូវចាយ សាច់ស្រួល និងស្រួលស្រាយ។

រាជ្យទាំងមួយនេះ គឺជាបីសាលាតឹះដែលមានរាជ្យទាំងមួយដែលធានាថាបានមេដូចជាព្យាយុទ្ធនឹងសាការ ឬបីសាលាដែលបានបង្ហាញពីភាគចុល្យមួយភាគដែលមានផ្លូវចាយ សាច់ស្រួល និងស្រួលស្រាយ។ នៅក្នុងបីសាលាតឹះដែលមានរាជ្យទាំងមួយដែលធានាថាបានមេដូចជាព្យាយុទ្ធនឹងសាការ ឬបីសាលាដែលបានបង្ហាញពីភាគចុល្យមួយភាគដែលមានផ្លូវចាយ សាច់ស្រួល និងស្រួលស្រាយ។

13) ក្បុប់បាយ

តើជាស្ថាផ្ទះលួយ និងស្ថាផ្ទះបាយ ឪជាស្ថាផ្ទះលួយទេ ឬជាស្ថាផ្ទះបាយទេ គឺមិនមានលក្ខណៈស្ថាផ្ទះបាយឡើង ដូចតាមការរំភែរំបោះក្នុងការការពាល់នឹងក្បុប់បាយ និងក្បុប់បាយ ឱ្យត្រួតពិនិត្យសម្រាប់ស្ថាផ្ទះបាយ គឺ ក្បុប់បាយ។ ក្បុប់បាយគឺមិនមែនស្ថាផ្ទះបាយទេ វិតេ វិតេ តើជានីមួយៗ ដូចតាមការរំភែរំបោះក្នុងការការពាល់នឹងក្បុប់បាយ និងក្បុប់បាយ ឱ្យត្រួតពិនិត្យសម្រាប់ស្ថាផ្ទះបាយ គឺ ក្បុប់បាយ។

14) អ្នកបាយគិតឯក

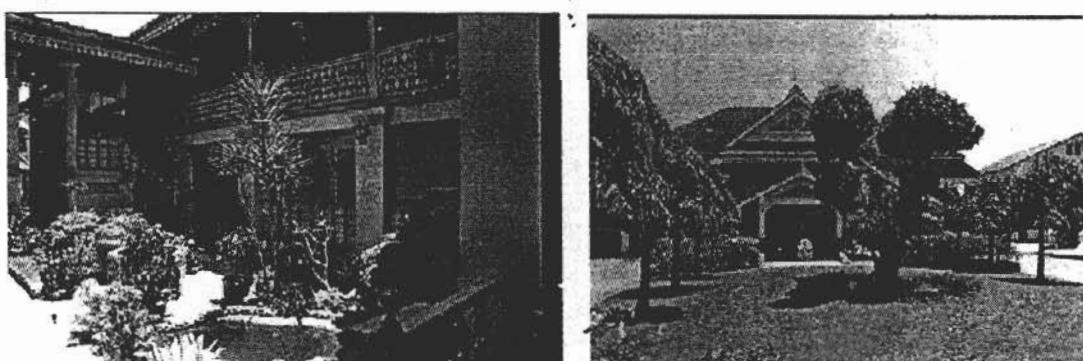
បិទាណនីធនីគឺជាស្ថាផ្ទះបាយគិតឯក និងជាស្ថាផ្ទះបាយសម្រាប់ការតាមដាក់ដែលមានសាច់រឿងដោយទំនើប និងរឿងទំនើប និង ឬជាស្ថាផ្ទះលួយទេ ឬជាស្ថាផ្ទះបាយទេ គឺមិនមានលក្ខណៈស្ថាផ្ទះបាយឡើង ដូចតាមការរំភែរំបោះក្នុងការការពាល់នឹងក្បុប់បាយ និងក្បុប់បាយ ឱ្យត្រួតពិនិត្យសម្រាប់ស្ថាផ្ទះបាយ គឺ ក្បុប់បាយ។ ក្បុប់បាយគឺមិនមែនស្ថាផ្ទះបាយទេ វិតេ វិតេ តើជានីមួយៗ ដូចតាមការរំភែរំបោះក្នុងការការពាល់នឹងក្បុប់បាយ និងក្បុប់បាយ ឱ្យត្រួតពិនិត្យសម្រាប់ស្ថាផ្ទះបាយ គឺ ក្បុប់បាយ។

15) วังเจ้าเมืองหนองจิก

วังเจ้าเมืองหนองจิกถูกสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของเจ้าเมือง โดยมีประวัติก่อสร้าง วังคือ ในสมัยเจ้าเมืองหนองจิก นายเรียง ณ สงขลา ได้สร้างวังแห่งนี้ วังแห่งนี้เคยมีประวัติการ เสด็จเยือนของ พระบาทสมเด็จพระปุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยมีบันทึกในจดหมายเหตุเสด็จ ประพาสแหลมลาย พ.ศ. 2432 ความว่า "ถึงบ้านดุยงเจ้าเมืองอยู่ เสด็จขึ้นบกทรงพระราชนิพัทธ์ ดำเนินไปตามถนน ถนนเดิมนี้แคบ แต่ตกแต่งใหม่ให้มีสะพานข้ามทางลึก ๓-๔ เส้นถึงบ้านเจ้าเมือง อยู่ ช้างถนนมีบ้านกรรมการและราชภรรมาภิเษกน้อยห่างๆ เป็นทางผ่านไปในทุ่งนา ๑๕ เส้นถึงบ้านดุยง" วังแห่งนี้ได้เป็นที่อยู่ของเจ้าเมืองหนองจิกสืบเรื่อยมาจนกระทั่งถึงพระยาเพชรภานุเบศร์ วาปี เขตรมุจลินทร์ กับดินทร์ สวามีภรรตา (พ่วง ณ สงขลา) ซึ่งเป็น เจ้าเมืองหนองจิกคนสุดท้าย บริเวณ อำเภอหนองจิกเป็นพื้นที่ที่แม่น้ำปัตตานีสายเดิมไหลลงสู่ทะเลเลือกด้วย

16) วังเจ้าเมืองยะหริ่ง

ตั้งอยู่ที่ อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี สร้างขึ้นเมื่อปีร่วมกัน พ.ศ.2438 หรือตอนปลายสมัย ร.5 (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช) หลังจากปีร่วมกันนี้ถูกแบ่งเป็น 7 เมือง ยะหริ่งมีเจ้าเมืองคนแรก เป็นชาดสยามดีชนนายพ่าย โดยได้รับโปรดเกล้าแต่งตั้งจากวัดกาดที่ 2 เมื่อนายพ่ายเสียชีวิต นำยิมหัวใจได้เป็นเจ้าเมืองยะหริ่งคนต่อมา หลังจากที่นายยิมซึ่งเป็นชาวสยามเช่นกันได้เสียชีวิต นิยูเชฟซึ่งขณะนั้นเป็นเจ้าเมืองป่าดานีได้รับแต่งตั้งให้เป็นเจ้าเมืองยะหริ่งและท่านได้สร้างวังที่บ้าน

วังเจ้าเมืองยะหริ่งปัจจุบันนี้ยังมีให้เห็นอยู่ความสมบูรณ์มีอยู่เกือบ 70 เปอร์เซ็นต์ เนื่องจากความชำรุดทรุดโทรมที่บ้านนี้มีมาตั้งแต่ปี 107 ปี แต่ภายในยังคงความเป็นสภาพเดิม ๆ อยู่ จะมีบ้างผู้คนที่ผู้บ้านนี้ที่มีความเชื่อในเรื่องของกาลเวลา ก็ได้มีการซ่อมแซมขึ้นมา ในหมู่บ้านในบางส่วน ซึ่งวังแห่งนี้ถือเป็นที่ตั้งสินค้าต่างๆในยุคหนึ่งอีกด้วย ส่วนเครื่องโดยสาร ยุคสมัย ร.5 ก็ยังมีการรักษาเก็บไว้ให้รุ่นหลานได้ชมกัน

สิ่งหนึ่งที่ยังมีการอนุรักษ์ไว้ให้เห็นก็คือการทำผ้าลายปัตตานี ก็ยังมีให้เห็นที่วังเจ้าเมืองยะหริ่งแห่งนี้ด้วย นับว่าสถานที่ดังกล่าวควรค่าแก่การอนุรักษ์ไว้ให้ชนรุ่นหลังได้ศึกษา เรียนรู้ถึงประวัติศาสตร์ของสมัยนั้นว่ามีความเป็นมาอย่างไร ผลกระทบต่อวังยังคงสภาพเดิมอยู่หลัง ลักษณะไม่มีมือการก่อสร้างวังเจ้าเมืองในสมัยนั้นยังคงได้ให้เห็นถึงความเจริญในยุคหนึ่งด้วย

17) โบราณสถานบ้านเจ้าเมือง

ตั้งอยู่ที่ อ.ยะรัง จ.ปัตตานี บริเวณที่ตั้งของโบราณสถานแห่งนี้อยู่ห่างจากทะเลเข้ามา ภายใน รอบๆ บริเวณมีร่องรอยของแม่น้ำโบราณทั้งที่เป็นธรรมชาติและมนุษย์ขุดขึ้นเอง แต่ ทั้งหมดนั้นล้วนเป็นแม่น้ำที่ตื้นเขินไปหมดแล้ว แต่ยังมีร่องรอยของโบราณสถาน ที่เป็นฐานเจดีย์ อยู่ มีคุน้ำล้อมรอบ ทำให้นักโบราณคดีเชื่อว่าบริเวณแห่งนี้คือเมืองลังกาสุกะอาณาจักรที่เคย